

F11/2008 - Z vyprávění starého pána (2)

Z vyprávění starého pána (2)

V minulém čísle jsme začali otiskovat nezaslouženě pozapomenutý seriál, který vycházel v časopisu Čs. filatelie v letech 1946-47. Autor sice není znám, ale předpokládáme, že u jeho zrodu stál znalec a publicista Ervín Hirsch. V minulém čísle jsme vstoupili do děje přímo uprostřed diskuse několika zanícených sběratelů. Jeden z nich, pan Knotek, v ní představil názor na specializaci, která by podle něj měla být založena nejen na studiu známkového materiálu, ale také dalších informací a okolností souvisejících s předmětem sbírání a jeho specializace.

Filipika proti specialistům

„Já zase pro svou osobu jsem rozhodně proti speciálnímu sbírání“, navázal na vyprávění pana Knotka doktor Muk. „Člověk se tím dostane na docela jiné koleje a najednou pozná, že filatelie zůstala někde docela stranou. Když vím, že je na světě nějakých šedesát tisíc různých známek, tak si klidně řeknu, že je nikdy neseženu a jakmile mi je něco nedostižné, pak mám radost i tehdy, když se tomu alespoň přibližuji. Na každé stránce alba volá plno okének a já je zaplňuji docela bez systémů, jak se to hodí. Včera jsem vlepil tři Argentiny, dnes jednu starou bavorskou, zítra snad přijdou na řadu Kajmanské ostrovy nebo Negri Sembilian. A při tom se čerta starám, vládne-li v Argentině Rivadavia nebo Sarmientos, protože to pro moje album nemá docela žádný význam. K poučování o dějinách jsou slovníky a odborné knihy a takový zkoumavý a hloubavý filatelista mi připadá jako medik, který se zajímá o všechny možné politické otázky a nezodpoví ani jednu otázku z anatomie při rigorosu. Člověk musí znát všechno o vzácnosti a hledanosti známek některé země, musí vědět, že prima kousek Saska nemůže mít nikdy tak široké rantle, jako je má třeba Holandsko, ale hledat nějaké spojení mezi dynastiemi obou zemí je nesmysl.

A pak to posuzujeme z praktické stránky. Když by mi třeba dnes spadla cihla na hlavu, tak si žena vezme katalog a spočítá si sama, kolik marek to má. Potom se zeptá u obchodníka nebo v nějakém spolku, co jí dají za marku a ví, na čem je. Všeobecná sbírka se vždycky rozprodá a když se s tím zrovna nespěchá, pak se utrží aspoň tolik, kolik se do toho dalo. Se speciální sbírkou to je něco docela jiného. Nejdříve trápí budovatele a potom dědice. Takový specialista má vždycky fixní ideu, že musí vytvořit něco, co zde ještě nebylo. Začne odstíny barev, přejde na tloušťku papíru, potom se vrhne na razítka, zoubkování, deskové vady, průsvitky a už je v tom. Každou chvíli předělává systém své sbírky, protože mu materiál roste pod rukou, je nešťastný, že nemůže sehnat čtvrtou známku ze sedmé řady, která má nějakou tečku za nějakým písmenem a nakonec se na tu stránku, kde mu ta zvláštnost chybí, nemůže ani podívat. Všichni sběratelé a všichni obchodníci v jeho okolí vědí, co hledá, a proto si na ně nemůže nikdy dupnout jako já a říci: buď mi dáte frank za dvacet haléřů nebo si na ten Siam hledejte jiného křena. Kdepak specialista, ten musí platit, co se žádá, protože si nesmí dát ujít takovou vzácnou nuanci. Ve spolcích požívá specialista náramné úcty, protože rozezná hmatem rok vydání každé známky své země, ale jinak nemá o filatelii ani potuchy. Ti rozumnější se jednoho dne rozhodnou, že sbírku prodají. A tu teprve poznají, že speciální sbírka se ještě hůře prodává nežli sestavuje. Vezměte například tureckou sbírku pana Šeby. Už s ní hausíruje nějakých pět let a ne a ne ji prodat. Sběratel se toho bojí, protože by s ní nemohl na

filatelistickou veřejnost, kde by na ni každý na první pohled poznal, že to je sbírka pana Šeby, na výstavě by mu za ni nedali ani diplom, protože už všude v Evropě dostala zlatou medaili. Obchodník zase říká: Pane Šebo, to je parádní sbírka, ale co to je všecko platný, já bych ji musel rozparcelovat a kdo mi za to ručí, že mi nezůstane velký díl na krku, ono je teď Turecko málo oblíbené. Moh' bych za to dát jenom..., a je to u speciální sbírky vždycky nějaké jenom, co obchodník může dát. Teď si představte, že takový specialista najednou umře. Dědicové tomu nerozumějí, sběratelé kolem také ne a nakonec se rozprodává nejvzácnější odchylka za stejnou cenu jako docela obyčejný kus. Specialista je největší marnotratník mezi filatelisty a jestli to je s tou Venezuelou pana Knotka pravda, že ji dobře prodal, tak to je tuze vzácná výjimka.“ Budete-li chvíli o tom přemýšlet, dáte panu doktorovi asi za pravdu.

O idealistech a materialistech

Dají-li se staří páni do vyprávění svých vzpomínek, začínají vždycky stejným povzdechem, ať už povídají o tažení v roce osmasedmdesátém, tancovačkách nebo filatelii – jak všecko bývalo nějaké lepší a solidnější, jak se svět za jejich mládí hemžil hodnými lidmi a jak jeden druhého nenapaloval jako dnes. Hlavně ve filatelii vládla doba bezelstná, takže už na zemi byl jeden ovčinec a jeden pastýř. Ale popřejme sluchu jednomu ze zástupců vymírající generace idealistů: „Copak vy teď víte o filatelii. Jednou zrána vás napadne, že budete sbírat známky, do večera už máte sbírku, kterou my jsme dávali kousek po kousku léta dohromady. Za týden se už o vás mluví jako o známém filatelistovi a při tom nerozeznáte ani u první rakouské novotisk od originálu. Nebo jste koupili na poště za nějakou stokorunu naše neupotřebené známky od Hradčan až k té sérii se znakem a už začnete svému okolí namlouvat, že jste specialista československých známek. Najdete někde na známce s Karlštejnem čárku, kterou dosud nikdo nehlásil a hned o tom píšete učené filatelistické pojednání, které se začíná opsaným životopisem Karla IV. Za námi známky neběhaly ,a proto vyplnění prázdného políčka bylo svátkem. Když jsme známku zalepili, stalo se to vždycky důkladně celou plochou a ne jako vy teď děláte, lehounce lepenkou, abyste ji mohli zase kdykoliv začachrovat. Známká neopustila za našeho života album, album nebylo nikdy na prodej. Obchodníci byli našimi přáteli, rádci a důvěrníky. Znali naše sbírky právě tak, jako naše kapsy, a když nám občas napsali, že něco pro nás mají, tak jsme to slepě kupovali. Každá známka naší sbírky měla svoji historii – tahle byla první v našem albu, tahle nejvzácnější, pro kterou jsme půl roku kouřili jen obyčejný tabák místo knastru, tuhle jsem slepil s dopisu, který dostala nebožka maminka ještě za svobodna. Vám neříkají známky nic jiného, než zač byly koupeny a někdy se divím, proč si vlastně neděláte sbírku z účtů. Upotřebená známka najde před vámi milosti jen tehdy, když má nějaké zvláštní razítko, jinak vám do alba nesmí. A ta vaše alba! Pro jednu zem potřebujete několik svazků, na dvaceti stránkách máte jednu jedinou hodnotu, na několika stránkách máte kusy světle červené, na jiných, zase kusy trochu temnější a potom na zvláštní stránce přijde zase kus docela zajímavý, který ukazujete s ohromnou chloubou. Předložte takovou sbírku nefilatelistovi a uvidíte, že ho to nebude ani za mák bavit. Když jsme my někomu ukazovali svoje album, to už jsme napřed věděli, že začne také sbírat, že k nám bude chodit pro rady i pro přebytečné kusy a dávali jsme mu rádi oboje. Měníte vy vůbec známky? Každý máte tři katalogy, abyste mohli podle nich napálit méně informovaného. Jednou pošlete svoje známky oceněné podle Yverta, protože Michl je má levnější, když vám pak někdo pošle výběr podle Michla, hned mu prohlásíte, že zásadně měníte jen podle Senfa. Čemu dnes říkáte filatelie, není nic jiného než spekulace, ukládání peněz nebo napalování jiných...“. To všechno, co nám zde

vyprávěl starý pán o idealismu dřívější sběratelské generace, je doslovně pravda, jenom závěr, k němuž dospěl, že se snad filatelii dařilo dříve lépe než dnes, je mylný. Lépe se ovšem dařilo obchodníkům, kteří věděli, že ve sběratelích mají slepě věřící odběratele, kteří známky jen kupují, aniž se kdy přesvědčují, zda by se jim prodejem podařilo utržit alespoň přibližně vydaný peníz. Katalogy vydávané jednou za rok obchodníky vyprávěly filatelistickým dětem krásné cenové pohádky o celém světě, časopisy, vydávané měsíčně zase jen obchodníky, staraly se také o pěkné cenové povídky z jednotlivých zemí, a tak celá filatelistická rodina byla spokojena. V Hondurasu vydali sérii o dvaceti hodnotách, pan Senf je podrobně popsal ve svém časopise, připojil nevinnou poznámku, že tato krásná série bude asi brzo vzata z oběhu, čímž její cena neobyčejně stoupne. Příští číslo časopisu pak oznamovalo, že se námaze pana Senfa podařilo zabezpečit čtenářům několik sérií těchto známek, které se stanou ozdobou každé sbírky a přenechává je za pouhých 5 marek, tedy pod nominale sběratelům. O smlouvě, kterou měl pan Senf s tiskárnou známek, se ideálními filatelisty z opatrnosti nic neřeklo, protože by snad mohlo v nich vzklíčit podezření, které by obětavého velekněze filatelie změnilo v augura. Podíváte-li se do starých ročníků filatelistických časopisů, najdete tam plno nabídek za ceny, které jsou nám dnes po letech nepochopitelné svou výší, starým sběratelům to však nevadilo, protože přísahali na katalog a ten svědomitě přilhával každoročně nějakých 10 procent k vyhané ceně základní. Právě tak, jako byla zvláštní oficiální čest, byla i čest filatelistická, která přísně zakazovala prodej známek a dovolovala jen nákup a výměnu. Proto se první sběratelská generace za svého života nikdy nedozvěděla pravdy o svých sbírkách a proto také sbírky starých pánů způsobily tolik trpkých zklamání dědicům. Nesmíme také zapomínat, že sbírání známek patřilo dříve k výsadám zámožnějších vrstev, které se na filatelii nemusely dívat jako na zábavný způsob drobných úspor. Staří filatelisté nespekulovali, protože to neuměli a že toho neměli zapotřebí. Dnešnímu sběrateli se dostalo názvu materialista, protože slepě nevyhazuje peníze, protože si dovede včasným nákupem zásob známek vlastní země zabezpečiti materiál, jehož výměnou pak roste jeho sbírka bez drahého prostřednictví filatelistických profesionálů. Je materialistou proto, že podrobuje přísně prohlídce každou vzácnější známku, protože myslí na to, jak asi bude jednou při prodeji táž známka prohlížena, nabízí známky katalogem vysoko ceněné k prodeji, aby ukázal, že katalog lže, chce kupovat za stejný zlomek ceny, jaký se mu nabízí při odprodeji vlastních známek, nestydí se veřejně vyprávět o své draze zaplacené zkušenosti, že byl váženou firmou napálen, zkrátka dívá se na filatelii tak materialisticky jako na každý jiný nákup, je materialistou, protože se naučil ze starých sbírek, jak se nemá kupovat a co se nemá kupovat, je materialistou, protože poznal, že známka není bezpečná ukladačka, jak věřili idealisté, ale spekulativní papír, na němž možno často vydělat, ale mnohem častěji prodělat. Materialista nepřináší již obchodníkům balíky staré korespondence se slovy: „Dejte mi, co za dobré uznáte“, ale před prodejem se zeptá u několika znalců, jakou to má asi cenu. Znamka se změnila z bezcenného papírku v předmět mezinárodního obchodu a proto se musel změnit i sběratelský typ. Filatelistický idealista byl vyhuben obchodníky a poštovními správami – filatelistický materialista se stal jejich konkurentem.

(POKRAČOVÁNÍ)